

लसीकरण

प्रत्येक लस म्हणजे खुद्द त्या त्या रोगाचे मेलेले किंवा अर्धमेले केलेले जंतू असतात, किंवा त्या जंतूंचा अंश असतो. ही लस शरीरात गेली तर जणू काही त्या रोगाची रंगीत तालीमच होते. लसीत सबळ जंतू नसल्याने रोग तर होत नाही पण शरीराला त्या रोगजंतूशी लढण्याचा अनुभव प्राप्त होतो. प्रतिकारशक्ती वाढविण्यासाठी या लसीचे शरीरात देणे म्हणजे लसीकरण होय. लसीकरणामुळे आजाराची तीव्रता कमी केली जाते किंवा काही आजार टाळले जातात.

लसीकरणाचे दोन प्रकार:

- १) ऍक्टिव्ह (सक्रिय) लसीकरण
- २) पॅसिव्ह (संभाव्य) लसीकरण

ऍक्टिव्ह लसीकरण:

जेव्हा एखादा व्यक्तीला जंतुसंसर्ग होतो तेव्हा त्याच्या शरीरात नैसर्गिकरित्या त्या संसर्गाच्या विरोधात लढण्यासाठी अँटीबॉडीज तयार होतात. या अँटीबॉडीज भविष्यात त्या जंतूंकडून होणाऱ्या सर्व आजारावर अत्यंत प्रभावी असतात.

आर्टिफिशल ऍक्टिव्ह लसीकरण: यात अर्धमेले जंतू किंवा त्याचा काही भाग शरीरात नैसर्गिकरित्या जाण्याआधी आर्टिफिशिअली सोडला जातो. या प्रकारच्या लसीकरणाला जागतिक स्तरावर अतिशय महत्त्व प्राप्त झाले असून कांजण्या, गालभुंगे, रोटाव्हायरस, रुबेला, इन्फ्लुएंझा सारख्या व्हायरसवर हे उत्कृष्ट काम करते.

पॅसिव्ह लसीकरण:

यात कुठल्याही प्रकारचे नैसर्गिक रोगप्रतिकारक घटक निर्माण होण्याआधी **pre synthesized** घटक मानवी शरीरात सोडले जातात ; सध्या 'अँटीबॉडी' या पॅसिव्ह लसीकरणाचे एक उत्तम उदाहरण आहे. लसीकरणाचा हा प्रकार अतिशय जलद काम करतो परंतु जर B cell ने नवीन अँटीबॉडीज तयार नाही केल्या तर याचा परिणाम हा तात्पुरत्या स्वरूपात असतो.

लसीकरणानंतरची लक्षणे:

- १) लसीकरण केली जागा सुजणे, लालसरपणा येणे किंवा वेदना होणे. (काळ: २४ तास ते ५ दिवस)
- २) ताप (काळ: २४ तास ते २ दिवस)
- ३) कदाचित **allergic reaction** देखील होऊ शकते परंतु असे फार दुर्मिळ पणे दिसते.

